

ВІДГУК
офіційного опонента Яковлевої С.Д.
на дисертацію Чухрій Інни Володимирівни «Психологічні механізми
соціальної адаптації молоді з порушеннями функцій опорно-рухового
апарату», представлену на здобуття наукового ступеня доктора
психологічних наук зі спеціальності 19.00.08 – спеціальна психологія

Вироблення ефективних та психокорекція несприятливих стратегій психологічних механізмів соціальної адаптації у молоді з порушеннями функцій опорно-рухового апарату з метою покращення їхньої життєдіяльності, навчання, професійного становлення та особистісних взаємостосунків завжди було і є важливою проблемою сьогодення.

Тому тема дисертаційного дослідження Чухрій Інни Володимирівни, яка присвячена вельми актуальній та малодослідженій проблемі психологічних механізмів соціальної адаптації молоді з порушеннями функцій опорно-рухового апарату набуває своєчасності як у теоретичній, так і у прикладній площині.

В цьому аспекті актуальність досліджуваної проблеми, її теоретичні засади одержали в дисертації належне обґрунтування, аргументацію і конкретизацію, предмет дослідження, мета сформульована адекватно і завдання відображають логіку теоретичної та емпіричної частин роботи.

Тема дисертаційного дослідження входить до тематичного плану науково-дослідних робіт кафедри ортопедагогіки, ортопсихології та реабілітології Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Тему дисертації затверджено на засіданні вченої ради Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (протокол № 11 від 23 травня 2017 р.) і погоджено в Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол № 4 від 20 червня 2017 р.).

У першому розділі «Теоретико-методологічні основи психології соціальної адаптації особистості з порушеннями функцій опорно-рухового

апарату» здійснено теоретико-методологічну рефлексію підходів до вивчення соціальної адаптації особистості, представлено аналіз науково-літературних джерел, що характеризують специфіку соціальної адаптації молоді з вродженими, набутими в молодому віці та набутими під час участі в операції об'єднаних сил порушеннями функцій опорно-рухового апарату. Представлено механізми виміру та фактори впливу на них, виходячи з взаємовпливу соціального оточення на молодь з ПФОРА та навпаки.

Розкриваючи проблему соціальної адаптації особистості І.В. Чухрій коректно і несуперечливо систематизувала погляди представників різних наукових напрямів: філософії, соціології, педагогіки, психології, корекційної освіти, спеціальної психології. Були систематизовані погляди науковців різних поколінь та наукових психологічних напрямів.

Другий розділ «Теоретико-методологічний аналіз проблеми розвитку психологічних механізмів соціальної адаптації молоді з порушеннями функцій опорно-рухового апарату» висвітлює наукову рефлексію проблеми психологічних механізмів соціальної адаптації та їх стрижневого утворення, зокрема у молоді з порушеннями функцій опорно-рухового апарату – Я-концепції особистості. Ґрунтуючись на наукових поглядах представників системного, структурно-функціонального, особистісно-орієнтованого, когнітивного, поведінкового, діяльнісного та психоаналітичного методологічних підходів, дисертанткою було розроблено структурно-функціональну модель психологічних механізмів соціальної адаптації молоді з порушеннями функцій опорно-рухового апарату.

У третьому розділі «Концептуальні засади дослідження психологічних механізмів соціальної адаптації молоді з порушеннями функцій опорно-рухового апарату» відповідно до спеціальної методології автором виокремлено принципи емпіричного дослідження психологічних механізмів соціальної адаптації молоді з порушеннями функцій опорно-рухового апарату.

У процесі виконання наукового дослідження залучено адекватний комплекс методів дослідження з розробкою авторських опитувальників для встановлення компонентного складу Я-концепції молоді з обмеженнями життєдіяльності та визначення специфіки їх психологічних механізмів соціальної адаптації, який є виправданим та необхідним для розв'язання проблем та ключових питань. Авторка комплексно підійшла до вирішення цієї проблеми з використанням загальних та спеціальних методів дослідження: системний аналіз, синтез, узагальнення, порівняння даних досліджень для визначення дезадаптивних процесів та психологічних механізмів соціальної адаптації молоді з ПФОРА.

Четвертий розділ «Емпіричне дослідження психологічних механізмів соціальної адаптації молоді з порушеннями функцій опорно-рухового апарату» відображає аналіз особливостей психологічних механізмів соціальної адаптації молоді з вродженими, набутими у молодому віці та набутими під час участі в операції об'єднаних сил порушеннями опорно-рухового апарату. Авторкою вперше здійснено порівняльне дослідження психологічних механізмів соціальної адаптації молоді порушеннями функцій опорно-рухового апарату та з типовим розвитком. Визначено фактори, що можуть застосовуватися при відстеженні рівня адаптації молоді з типовим розвитком та молоді з вродженими, набутими в молодому віці та набутими під час участі в операції об'єднаних сил порушеннями опорно-рухового апарату. Визначено динаміку трансформаційних змін адаптивних та дезадаптивних складових психологічних механізмів соціальної адаптації за часом їх утворення. У результаті дослідження І.В. Чухрій виявила наявність несприятливих проявів психологічних механізмів соціальної адаптації молоді з порушеннями функцій опорно-рухового апарату.

У п'ятому розділі «Система психокорекції дезадаптивних проявів психологічних механізмів соціальної адаптації молоді з порушеннями функцій опорно-рухового апарату», який є найбільш вагомим за своєю науковою новизною та практичною значущістю, представлено систему

психокорекції дезадаптивних проявів психологічних механізмів соціальної адаптації молоді з порушеннями функцій опорно-рухового апарату та модель її практичної реалізації. Передбачено, що представлені у системі засоби психокорекції просвітницького та психокорекційного блоків поетапно впливатимуть на емоційно-афективний, поведінковий, пізнавальний, комунікативний та мотиваційно-вольовий психологічні механізми соціальної адаптації молоді з обмеженнями життєдіяльності.

Заслуговує особливої уваги передбачення автором дистанційного консультування із застосуванням інтернет-ресурсів, яке відповідає проблемам сучасного сьогодення молоді з обмеженнями життєдіяльності. Актуальним та науково обґрунтованим є застосування засобів групової психокорекції, що у повній мірі вирішує завдання дисертаційного дослідження.

Проведена І.В. Чухрій перевірка вірогідності результатів експериментального дослідження підкреслює практичну значущість дисертації.

З теми дисертації авторкою опубліковано 38 наукових праць, із яких 2 науково-методичних посібника; 1 методичні рекомендації; 1 розділ у колективній монографії; 16 статей у вітчизняних і 5 у зарубіжних періодичних наукових виданнях; 3 у загальнонаукових; 10 матеріалах конференцій. Наукові результати дослідження оприлюднювалися на 20 міжнародних, 13 всеукраїнських, 13 регіональних науково-практичних конференціях і семінарах.

Дисертаційна робота та автореферат оформлені відповідно до чинних нормативних вимог. За своїм змістом, логікою побудови та оформленням дисертація Чухрій Інни Володимирівни відповідає кваліфікаційним вимогам, які висуваються до докторських дисертацій за спеціальністю 19.00.08 – спеціальна психологія.

У цілому позитивно оцінюючи рецензовану дисертаційну роботу Чухрій Інни Володимирівни, вважаємо за доцільне висловити низку зауважень та побажань:

1. У другому розділі дисертаційного дослідження представлена структурно-функціональна модель психологічних механізмів соціальної адаптації молоді з порушеннями функцій опорно-рухового апарату при розробці якої застосовувалась модель комплексного соціального реабілітування осіб з обмеженнями життєдіяльності А.Г.Шевцова. Було обґрунтовано впровадження факторів соціально-психологічної адаптації (дезадаптації) різних модальностей. При цьому найбільш обґрунтованими є саме психологічний фактор соціальної адаптації, тоді як застосування інших (соціального, андрогогічного, медичного, техніко-середовищного) розкрито недостатньо, що знижує сферу застосування дисертаційного дослідження.

2. У третьому розділі дисертації у фокусі дослідження психологічних механізмів соціальної адаптації молоді з обмеженнями життєдіяльності виокремлено загально реабілітаційний принцип, застосування якого прийнятне для дослідження системи комплексного реабілітування в цілому.

3. Доречно було би зміст психокорекційної програми, зокрема приклади практичних випадків, представити не в п'ятому розділі дисертації, а у додатках.

4. У четвертому розділі доцільно було б розмістити аналіз особистих даних молоді, яка брала участь у формувальному дослідженні, з метою визначення змін після психокорекційного впливу таких соціальних характеристик як сімейний стан, працевлаштованість та інші.

5. Вбачається доцільним більш детально аргументувати надання автором переваги саме груповій психологічній корекції поміж інших засобів, представлених в авторській системі психокорекції негативних проявів психологічних механізмів соціальної адаптації молоді з порушеннями функцій опорно-рухового апарату.

Зазначені зауваження не зменшують цінність роботи та не впливають на її позитивну оцінку, їх слід розглядати як побажання для подальших досліджень.

Таким чином, аналіз дисертаційної роботи, автореферату й опублікованих наукових праць здобувачки дає нам підставу зробити такий висновок: робота виконана на належному теоретичному рівні; є завершеною науковою працею, в якій отримані нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності вирішують важливе для галузі спеціальної психології наукове завдання. Робота відповідає вимогам пп. 9, 10, 12, 13 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів № 567 від 24.07.2013 р. (зі змінами, внесеними згідно з Постановами КМУ №656 від 19.08.2015 р., №1159 від 30.12.2015 р. та №567 від 27.07.2016 р.), які висуваються до докторських дисертацій, а її авторка Чухрій Інна Володимирівна заслуговує на здобуття наукового ступеня доктора психологічних наук за спеціальністю 19.00.08 – спеціальна психологія.

Офіційний опонент -

доктор психологічних наук, професор кафедри,

завідувач кафедри спеціальної освіти

Херсонського державного університету

Яковлева С.Д.

Підпис Яковлева С.Д.
Завідувач кафедри спеціальної освіти
Яковлева С.Д.
04.09.2020

